

Л 2009

14597

ҰазЭВ

1983

Н.С. Заурбеков
Б.Ж. Жұмажанов

АЛГОРИТМДЕУ ЖӘНЕ ПРОГРАММАЛАУ ТІЛДЕРІ

ОҚУ ҚҰРАЛЫ

№2009/1459

Т. Рысқұлов атындағы ҚазЭУ-дің
осы заманғы оқу басылымдары

Н.С. Заурбеков
Б.Ж. Жұмажанов

АЛГОРИТМДЕУ ЖӘНЕ ПРОГРАММАЛАУ ТІЛДЕРІ

Алматы
2008

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫ СӨЗ	3
I БӨЛІМ. АЛГОРИТМ ЖӘНЕ АЛГОРИТМДІК ТІЛ	5
1.1. Алгоритмнің жалпы түрі мен тақырыбы	9
1.2. Алгоритмдік тіл нұсқаулары	10
1.3. Алгоритм құрылымы мен түрлері	11
1.4. Алгоритмдік тілде пайдаланылатын ұғымдар	20
1.5. Арифметикалық өрнектердің жазылуы	24
1.6. Логикалық өрнектердің жазылуы	26
1.7. Қарапайымнан күрделіге жету жолдары	27
1.8. «Алгоритмдік тіл» курсының жоғары оқу орындары бағдарламасындағы орны	41
1.8.1. Алгоритмдік конструкцияны оқыту барысындағы негізгі идеялар	44
1.8.2. Алгоритмдеу конструкциясын енгізу тәртібі	46
1.8.3. Таңдау командасы	48
1.8.4. Параметрлік қайталау командасы.....	55
1.8.5. Функция мәндерін есептеудегі көмекші алгоритмдер	62
1.8.6. Литерлік шамалармен жұмыс істеу алгоритмдері	64
Жаттығулар	69
II БӨЛІМ. TURBO ПАСКАЛЬ БАҒДАРЛАМАЛАУ ТІЛІ	78
2.1. Turbo Pascal бағдарламасының құрылымы, жазу ережелері және тілдің әліпбиі	79
2.2. Идентификатор	83
2.3. Шамалардың түрлері	85
2.4. Турбо Паскальда амалдардың жазылуы.....	88
2.5. Сандық функциялар	–
2.6. Турбо Паскаль жұмыс ортасы мен терезе құрылымы	90
2.7. Енгізу, шығару операторлары	94
2.8. Математикалық өрнектерді есептеу	98
2.9. Меншіктеу операторы	101
2.10. Сызықтық командалар	102
2.11. CRT кітапханасы	104

2.12. Шамалар арасындағы шарт ретіндегі қатынастар	106
2.13. Турбо Паскальдағы тармақталу командасы	108
2.14. Таңдау операторы	115
2.15. Goto шартсыз көшу операторы	119
2.16. Қайталау операторы	120
2.16.1. Қайталауды шартты жалғастыру циклі	-
2.16.2. Қайталауды шартты аяқтау циклі	123
2.16.3. Параметрлі қайталану	125
2.17. Кестелік шамалар	132
2.18. Көмекші бағдарламалар	145
2.18.1. Функция	-
2.18.2. Процедура	148
2.19. ЭЕМ-ді пайдаланып есептер шығару кезеңдері	156
2.20. Жазулар	176
2.21. Файлдармен жұмыс	182
2.22. GRAPH модулі	189
2.23. Мәтіндік шамалар	200
2.24. Динамикалық жады және көрсеткіштер туралы қысқаша мағлұматтар	207
2.25. Моделдеу түсінігі және оның түрлері	210

III БӨЛІМ. СИ ПРОГРАММАЛАУ ТІЛІ .....

3.1. Си тілінде жазылған программа құрылымы	-
3.2. Си тіліндегі мәліметтер типтері	216
3.3. Printf() және scanf() функцияларын қолдану	218
3.4. Си тіліндегі негізгі операциялар	220
3.4.1. Арттыру (++) және азайту (--) операциялары	221
3.4.2. Типтерді түрлендіру	222
3.4.3. Келтіру операциялары	223
3.4.4. Салыстыру операциялары	224
3.5. Си тілінің операторлары	
3.5.1. If, If-Else шартты операторлары, таңдау операторы, логикалық операциялар	225
3.5.2. While, do-While, For қайталау операторлары және break, continue басқарушы операторлары	231
3.6. Бір өлшемді және екі өлшемді массивтер мен оларды қолдану арқылы программаны өңдеу	236
3.7. Си тіліндегі функциялар	240
3.8. Жады кластары және программаны өңдеу	246

3.9. Си тіліндегі көрсеткіштер	249
3.9.1. Бір өлшемді және екі өлшемді массивтерді өңдеу барысында көрсеткіштерді қолдану	253
3.9.2. Екі өлшемді массивтермен жұмыс істегенде көрсеткіштерді қолдану	256
3.10. Символдық қатарлар және қатарларға қолданылатын функциялар	258
3.10.1. Жолдарға қолданылатын функциялар	263
3.11. Си тіліндегі құрылымдар	265
3.11.1. Мәліметтердің динамикалық құрлымы	271
3.12. Си тіліндегі файлдармен жұмыс істеу	273
3.13. Си тіліндегі графика	277
3.14. Объектілі-бағытталған программалау	280
ҚОСЫМША	283
1. Оқытушыға көмек ретінде әдістемелік ұсыныстар	—
2. Алгоритм және программалау: әдістемелік аспектілері	304
3. Бір әдістемелік тәсіл	312
ӘДЕБИЕТТЕР	320